

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-688-1-50>

NEGATIVE IMPACT ON THE ECONOMY: DISTINGUISHING RELATED CONCEPTS AND CLASSIFICATION BY SOURCE OF ORIGIN

НЕГАТИВНИЙ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІКУ: РОЗМЕЖУВАННЯ СУМІЖНИХ ПОНЯТЬ І КЛАСИФІКАЦІЯ ЗА ДЖЕРЕЛАМИ ПОХОДЖЕННЯ

Byshevych Ye. V. **Бишевич Є. В.**

lawyer

адвокат

ORCID ID: 0009-0008-1736-9775

ORCID ID: 0009-0008-1736-9775

Поняття «негативний вплив на економіку» потребує розмежування із суміжними поняттями «шкода», «збитки», «негативні наслідки», «загроза», «ризик» і «навантаження» [1; 2; 3; 4]. Вони описують різні прояви такого впливу, тому їх не варто вживати як взаємозамінні. Збитки відображають фактичні майнові втрати, розмір яких встановлюють для вирішення питання про відшкодування. Шкода є ширшим поняттям і може охоплювати як майнові, так і немайнові втрати. Негативні наслідки можуть бути вже наявними або прогнозованими, а їх виявлення – свідчити про потребу переглянути відповідне рішення. Загроза вказує на можливість заподіяння шкоди та може зумовлювати застосування захисних чи обмежувальних заходів. Ризик характеризує ймовірність несприятливих наслідків і їхній можливий масштаб, що враховується під час вибору запобіжних заходів. Навантаження відображає витрати та обов'язки, пов'язані з виконанням регуляторних вимог, і може оцінюватися для їх спрощення. Отже, ці поняття відрізняються за тим, чи описують вони наявні або можливі наслідки, як встановлюються та яке правове значення мають.

За джерелом походження пропонується виокремити кілька видів негативного впливу на економіку. Регуляторний негативний вплив виникає внаслідок прийняття актів публічної влади, які запроваджують надмірні дозвольні процедури, необґрунтовані бар'єри входу на ринок або невіправдані витрати на дотримання вимог. Його оцінюють у межах аналізу регуляторного впливу. Конкурентно-деструктивний вплив зумовлений антиконкурентною поведінкою суб'єктів господарювання або діями органів влади та оцінюється в межах конкурентного законодавства. Протиправно-деліктний вплив пов'язаний із правопорушеннями у сфері економіки, зокрема ухиленням від оподаткування, легалізацією доходів і заволодінням публічним майном.

Зовнішній примусовий вплив виникає внаслідок дій іноземних держав і може проявлятися через торговельні обмеження, санкційний тиск або недобросовісну торговельну практику. Воєнно-деструктивний

вплив спричинений збройною агресією та охоплює її руйнівні наслідки для економіки. Форс-мажорний та системно-кризовий вплив пов'язаний з епідеміями, природними катастрофами й фінансовими кризами.

Отже, значення цієї класифікації полягає в тому, що джерело негативного впливу допомагає визначити порядок його оцінювання, коло уповноважених суб'єктів і вимоги до доказування. Залежно від мети оцінка може передбачати як прогнозування можливих наслідків, так і встановлення вже заподіяної шкоди.

Негативний вплив на економіку доцільно розглядати як узагальнювальну категорію, що охоплює різні форми несприятливих змін у господарських відносинах. Її розмежування зі шкодою, збитками, негативними наслідками, загрозою, ризиком і навантаженням потребує врахування часової визначеності, способів установлення та правового значення відповідних явищ. При цьому регуляторне навантаження не завжди є надмірним, а несприятливий економічний результат не обов'язково свідчить про протиправність поведінки.

Запропонована класифікація за джерелами походження дозволяє виокремити регуляторний, конкурентно-деструктивний, протиправно-деліктний, зовнішній примусовий, воєнно-деструктивний, форс-мажорний та системно-кризовий вплив. Зазначені види можуть поєднуватися, тому їх оцінювання потребує встановлення причинних зв'язків і врахування сукупних наслідків.

Практичне значення такого підходу полягає в обґрунтованому визначенні процедури оцінювання, компетентних суб'єктів, необхідної інформації та вимог до доказування. Вибір відповідних інструментів має залежати як від джерела впливу, так і від мети дослідження: прогнозування ризиків, запобігання несприятливим наслідкам, перегляду регулювання або встановлення підстав для відшкодування заподіяних втрат.

Література:

1. Мігус І. П., Лаптев С. М. Необхідність розмежування понять «загроза» та «ризик» при діагностиці економічної безпеки суб'єктів господарювання. *Ефективна економіка*. 2011. №12. URL.: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=821>
2. Вітлінський, В.В., Наконечний С.І. Ризик у менеджменті. К.: ТОВ «Борисфен-М», 1996. 326 с.
3. Дубецька, С.П. Економічна безпека підприємств України. Недержавна система безпеки підприємництва як суб'єкт національної безпеки України: Збірник матеріалів науково-практичної конференції, Київ, 16-17 травня 2001р. Редкол: І.І. Тимошенко (голова) та ін. К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2003. С.146-171
4. Бандурка, О.М., Духов В.Є., Петрова К.Я., Червяков І.М. Основи економічної безпеки: Підручник. Харків: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2003. 236 с.